

Op LCA gebaseerde labelsystemen: een *game changer* voor de verduurzaming van de voedselproductie en -consumptie binnen Europa

Koen Boone, Roline Broekema, Mariet van Haaster-de Winter, Irina Verweij-Novikova en Houkje Adema

1. Inleiding

De afgelopen jaren zijn verschillende op LCA gebaseerde labelsystemen (hierna: ecolabels) geïntroduceerd die de milieu-impact van voedselproducten beoordelen en inzichtelijk maken (zie voor een overzicht [1] en [2] en Tabel 1; voorbeelden zijn Eco-score [3], Planet-score [4], Enviroscore [5], Eco Impact [6], Made Green in Italy [7] en het initiatief van de Franse overheid [8]). Deze systemen verschillen op twee manieren van de traditionele labels zoals fairtradelabels en 'biologisch'-labels. Ten eerste maken deze labels de duurzaamheid van alle voedselproducten inzichtelijk in plaats van alleen van de producten die zijn gecertificeerd volgens de daarvoor geldende specifieke richtlijnen. Ten tweede zijn ze gebaseerd op een methodiek die duurzaamheidsaspecten (bijv. broeikasgasemissies, watergebruik) meet in plaats van procesgerelateerde criteria (bijv. hebt u een mestmanagementstrategie?), die het uitgangspunt vormen van traditionele labels. Om deze en andere redenen die in dit artikel worden beschreven, kunnen ecolabels een *game changer* zijn in de verduurzaming van voedsel. Deze trend is niet alleen zichtbaar op productniveau, maar ook op organisatieniveau (gestimuleerd door rapportagerichtlijnen van de Europese Commissie, zoals CSRD [9]) en in mindere mate op investeringsniveau (gestimuleerd door de financiële sector). In deze factsheet richten we ons op productniveau.

In de volgende paragraaf geven we een kort overzicht van de onlangs geïntroduceerde ecolabels voor voeding. Vervolgens bespreken we de voordelen en nadelen van deze labels, en de resterende uitdagingen. Daarnaast leggen we uit hoe ecolabels in de private en publieke sector (overheidsbeleid) worden gebruikt en bespreken we andere toepassingen. Tot slot beschrijven we de stappen die moeten worden genomen om ecolabels een *game changer* te maken voor de verduurzaming van de voedselproductie en -consumptie.

2. Ecolabels

Consumenten worden geconfronteerd met talloze duurzaamheidsclaims. Soms kunnen de superieure duurzaamheidsprestaties worden onderbouwd, maar in veel gevallen blijkt het lastig de verbeterde duurzaamheidsprestaties te kwantificeren [10]. In combinatie met de veelheid aan certificeringen en claims zorgt dit ervoor dat consumenten worden geconfronteerd met misleidende claims over de duurzaamheid van producten. Producenten zijn slechts mondjesmaat geneigd om

hun producten te verduurzamen en zijn terughoudend met het doen van investeringen omdat het lastig is de consument ervan te overtuigen dat hun product duurzamer is dan dat van de concurrent. In Nederland heeft Milieu Centraal, dat mede is opgericht door de Nederlandse overheid, 12 (traditionele) topkeurmerken voor duurzame voeding geselecteerd om consumenten te helpen de meest betrouwbare labels te herkennen die de hoogste eisen stellen [11]. Momenteel valt 19% van de voedselproducten in Nederland onder een van deze keurmerken [12]. Deze topkeurmerken zorgen ervoor dat consumenten beter worden geïnformeerd, maar in veel gevallen wordt slechts een klein aantal duurzaamheidsaspecten beoordeeld en bij geen enkel keurmerk is 100% duurzaamheid op alle aspecten gegarandeerd. 81% van de voedselproducten heeft geen topkeurmerk en van deze producten weten consumenten dus niet hoe duurzaam deze zijn. Daarnaast vergelijken de topkeurmerken alleen producten binnen een specifieke productcategorie; ze helpen consumenten dus niet om producten uit verschillende categorieën met elkaar te vergelijken (bijv. vlees en een vleesvervanger). Wat dat betreft kunnen consumenten hun keuze alleen baseren op algemene adviezen zoals 'eet meer plantaardige in plaats van dierlijke producten' en 'kies voor lokaal geteelde seizoensgroenten en -fruit'.

Ecolabels bieden mogelijkheden om consumenten te helpen bij het vergelijken van producten uit dezelfde en uit verschillende productcategorieën. Zie Tabel 1 voor enkele van de meest veelbelovende initiatieven. Voor al deze labels geldt dat ze zijn gebaseerd op een systematische methodiek om de milieu-impact van producten over de gehele levenscyclus te meten. Een levenscyclusanalyse (LCA) vormt hierbij het uitgangspunt.

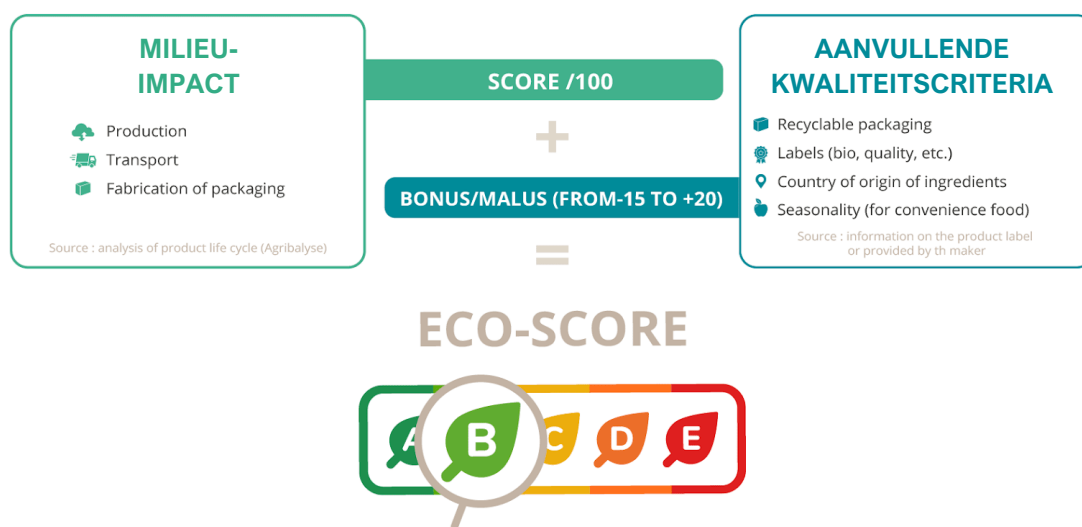
Tabel 1 Op LCA gebaseerde ecolabels die de milieu-impact van producten inzichtelijk maken

Eco-score	Planet-score	EnviroScore	Eco Impact	Duurzaamheidsverklaring van Coop Zweden	Made Green in Italy	Frans initiatief
						

Een levenscyclusanalyse is een systematische analyse die de mogelijke milieu-impact van producten en diensten gedurende hun gehele levenscyclus laat zien. Hoewel de LCA-methodiek al meer dan 30 jaar wordt gebruikt, is deze nog nooit volledig gestandaardiseerd, waardoor het lastig wordt om de scores van producten te vergelijken. De Europese Commissie heeft een zeer gedetailleerde LCA-standaard ontwikkeld (Product Environmental Footprint, zie [13]) die beschrijft welke methodieken en gegevens dienen te worden gebruikt. De algemene PEF-richtlijn wordt verder gespecificeerd met de ontwikkeling van productcategorie-specifieke methodieken in Product Environmental Footprint Category Rules (PEFCR's), waarin specifieke regels per productcategorie worden beschreven. PEF bevat 16 verschillende milieu-impactcategorieën (zoals broeikasgasemissies en watergebruik) en middels normalisatie en weging kan één gewogen score worden berekend.

Er zijn PEFCR's ontwikkeld voor een selecte groep voedselcategorieën en deze ontwikkeling heeft een enorme investering van de sectoren gevraagd. Daarnaast zijn PEFCR's niet consistent wat betreft de te gebruiken methodieken voor verschillende productcategorieën. Dit maakt het lastig om met PEFCR's de impact van producten die onder meerdere voedselcategorieën vallen, te beoordelen. PEFCR-onderzoeken zijn bovendien kostbaar en vereisen brede expertise op het gebied van LCA. Hierdoor is een grootschalige toepassing tegen redelijke kosten niet mogelijk. Om deze reden heeft de Franse overheid Agribalyse [14] ontwikkeld, een database waarin de gemiddelden per productcategorie staan voor 2500 verschillende voedselproducten die in Frankrijk worden verkocht. Agribalyse is grotendeels gebaseerd op bestaande databases (bijv. Ecoinvent en World Food Lifecycle Database) die rekening houden met de consistentie van de methodiek en waarvoor een methodologisch rapport is gepubliceerd. Met de gemiddelde milieu-impact per voedselproduct kan de consument al een beter geïnformeerde keuze maken voor producten uit bepaalde productcategorieën, maar idealiter willen we consumenten ook helpen producten binnen een specifieke productcategorie beter te vergelijken; bijvoorbeeld dat als je melk koopt, je weet welk

merk duurzamer is. Een aantal van de ecolabels in Tabel 1 probeert dit te bereiken door de gemiddelde score te corrigeren aan de hand van productspecifieke informatie. Afbeelding 1 toont hoe Eco-score [5], één van deze labels, deze correctie toepast. De gemiddelde score uit Agribalyse wordt naar boven of naar beneden gecorrigeerd op basis van een productspecifieke beoordeling van criteria zoals labels, herkomst van ingrediënten, verpakking en impact op bedreigde diersoorten. Deze gegevens zijn vaak eenvoudig beschikbaar op producentniveau en sommige retailers hebben deze gegevens al opgenomen in hun databases. Wanneer deze eenvoudige productspecifieke gegevens beschikbaar zijn, kan een totale gemiddelde score worden berekend. Eco-score geeft deze score herkenbaar weer voor consumenten met een letter (A tot en met E), net zoals het Nutriscore-label dat doet om de gezondheid van voedselproducten weer te geven. Nutriscore wordt inmiddels al gebruikt in Frankrijk, België, Duitsland, Spanje en Zwitserland.

Afbeelding 1 Eco-score-methodiek (zie [3])

Eco-score is gebaseerd op onmiddellijk beschikbare gegevens en kan daarom eenvoudig worden toegepast. Lidl is in verschillende landen op klein schaal een pilot gestart met Eco-score [15], en Carrefour [16] en Colruyt [17] hebben het label op grote schaal aangebracht op vrijwel al hun voedingsproducten. De Franse app Yuca gebruikt Eco-score om duizenden producten te beoordelen en dankzij de app Open Food Facts [18] is Eco-score ook in talloze andere landen beschikbaar. De berekeningsmethode van de scores is niet erg nauwkeurig. Andere ecolabels zoals Planet-score [4] en een initiatief van de Franse overheid [7] zijn soortgelijke labels gestart die ook gebaseerd zijn op de gemiddelden per productcategorie in Agribalyse [14]. De initiatiefnemers van deze labels willen de methodologie verbeteren zonder een grote administratieve last voor leveranciers te creëren. Enviroscore [5], Eco Impact [6] en Made Green in Italy [7] gaan niet uit van de gemiddelden per productcategorie, maar vragen producenten om een volledige LCA-score te berekenen. Enviroscore streeft naar de toepassing van PEFCR's, terwijl Eco Impact bezig is met de ontwikkeling van een geharmoniseerde aanpak op basis van PEF. Hoewel dit leidt tot nauwkeurigere berekeningen, vergroot het ook de administratieve last. Bovendien is er geen standaardscore op basis van de gemiddelden per productcategorie, waardoor het veel werk op zou leveren en medewerking van alle producenten om het label voor alle voedingsmiddelen te gebruiken. Verschillende grote voedselproducenten geven echter de voorkeur aan deze zeer specifieke score boven een enigszins gecorrigeerde score op basis van de gemiddelden per productcategorie die niet de werkelijke score van hun product aangeeft. Ecolabels worden inmiddels op grote schaal gebruikt door retailers overal in Europa (Migros Zwitserland, zie [19]), Coop Zwitserland [20], Coop Zweden [21], Eroski Spanje [22]).

De Europese Commissie is op dit gebied twee relevante initiatieven gestart: The Green Claims Initiative (GCI, zie [23]) en het kader Sustainable Food Labelling (SFL) [24], [25]. Via het GCI wil de Commissie claims over de milieu-impact in de hele EU betrouwbaar, vergelijkbaar en controleerbaar

---

maken. Het initiatief legt uit hoe PEF wordt geïmplementeerd in beleid van de EC. Het voorstel met de meeste kans van slagen, is dat als een bedrijf een claim maakt, dit moet worden onderbouwd met PEF. De implementatie van het GCI-beleid is meerdere keren uitgesteld. Zo is de laatst genoemde implementatiedatum van 30 november 2022 uitgesteld naar 'begin 2023'. Het SFL-kader is gericht op het informeren van consumenten over de gezondheid, de impact op het klimaat, de milieu-impact en de sociale (inclusief dierwelzijn) impact van voeding. De implementatie van het kader staat gepland voor eind 2023. Er is geen sprake van een EU-label. Het is alleen een kader voor het verschaffen van informatie dat kan worden gebruikt om bestaande voedingslabels in de EU te beoordelen. Frankrijk loopt momenteel voorop in Europa. De Franse overheid is bezig met de ontwikkeling van een eigen methodiek die in 2023 voor alle voedingsmiddelen zal worden geïmplementeerd. Hoewel het gebruik ervan officieel niet verplicht is, wordt dit wel van alle producenten verwacht.

3. Voor- en nadelen van ecolabels

De auteurs van dit artikel hebben namens het Ministerie van Landbouw de methodiek achter de genoemde ecolabels (en diverse andere labels) onderzocht en talloze gesprekken gevoerd met uiteenlopende stakeholders: van eigenaren van (traditionele) labels, voedselverwerkende bedrijven en retailers tot overheden en ngo's. Dit heeft geleid tot inzichten in methodieken en in de steun voor en het toekomstig potentieel van deze initiatieven. Bedrijven/organisaties waarmee is gesproken, zijn onder andere Ahold Delhaize, Carrefour, Colruyt, COOP Zweden, Coop Denemarken, Lidl International, Lidl Nederland, Independent Retail Europe, Eurocommerce, Stichting Milieukeur, Foundation Earth, Eco-score, Planet-score, en de overheden van Frankrijk, België, Duitsland, Denemarken en Nederland. Daarnaast hebben we algemene bronnen geraadpleegd en met name feedback van verschillende organisaties tijdens openbare raadplegingen over beleidsinitiatieven op het gebied van levensmiddelenetikettering (zie [24]). Tot slot hebben we feedback verzameld gedurende groepsvergaderingen met verschillende stakeholders en tijdens ten minste 15 presentaties op congressen.

Op basis van al deze feedback en het feit dat zowel retailers als overheden beleid op dit gebied ontwikkelen en op grote schaal implementeren, verwachten we dat ecolabels een grote impact kunnen hebben om de volgende redenen:

1. Ten eerste omdat ecolabels op elk voedingsproduct komen in plaats van alleen op een klein percentage van de producten, zoals het geval is bij traditionele labels. Dit betekent dat consumenten niet alleen inzicht krijgen in welke producten uitstekend presteren, maar ook in welke producten niet goed scoren. Potter et al. (2022, zie [26]) heeft aangetoond dat een negatieve duurzaamheidsscore een grotere invloed heeft op consumenten dan een positieve score. Consumenten associëren een positieve duurzaamheidsscore soms met een hogere prijs en vaak voelen ze niet de noodzaak om een voortrekkersrol te spelen. Aan de andere kant willen ze ook niet diegene zijn die producten met de slechtste duurzaamheidsscores koopt.
2. Ten tweede beoordelen op PEF-gebaseerde ecolabels een breed scala aan 16 impactindicatoren. Het wordt tevens erkend dat PEF nog verder moet worden verbeterd, maar hier wordt aan gewerkt door de Technical Advisory Board en de Agricultural Working Group [27].
3. Ten derde stimuleren ecolabels continue verbetering dankzij de score op een continuüm. Dit maakt dat zelfs de kleinste veranderingen kunnen worden erkend. Dit voordeel geldt niet wanneer de score wordt vertaald naar een consumentenlabel met een beperkt scorebereik (denk aan A tot en met E). Maar zelfs dan kan het nog steeds worden gebruikt in een B2B-context. De meeste traditionele labels geven alleen aan of een product wel of niet aan een voorwaarde voldoet. Hiermee vormen ze slechts een eenmalige stimulans voor producenten om zich te certificeren, maar zodra ze zijn gecertificeerd, is de prikkel voor verdere verbetering beperkt.¹ Als we dit vergelijken met financiële rapportage, kun je zeggen dat een traditioneel label alleen voor een deel van de producten aangeeft of het product wel of niet winstgevend is. Met de gegevens die de ecoscore onderbouwen, kun je echter van alle producten de werkelijke omvang van de winst of het verlies meten.

---

¹ De meeste traditionele labels stellen na verloop van tijd hogere eisen en sommige scherpen de voorschriften na de eerste paar jaar van certificering aan, zodat er voor producenten nog steeds een beperkte prikkel is om te verbeteren.

-
4. Een vierde voordeel is dat met ecolabels producten uit dezelfde en uit verschillende productcategorieën kunnen worden vergeleken, terwijl traditionele labels meestal alleen een vergelijking van producten uit dezelfde productcategorie mogelijk maken.

Ecolabels kennen ook nadelen:

1. Ten eerste kost het veel tijd om de impactindicatoren voor de volledige toeleveringsketen te verzamelen. Sommige ecolabels zijn erin geslaagd om deze werklust te beperken, maar dit gaat ten koste van de nauwkeurigheid van de score.
2. Ten tweede moeten er nog systemen worden ontwikkeld om te controleren of de berekende scores betrouwbaar zijn. Bovendien moeten de gegevens worden geverifieerd. Bij de meeste traditionele labels zijn dit soort controles al geïntegreerd.
3. Ten derde wordt bij een LCA alleen gekeken naar de milieuprestaties en worden niet alle milieueffecten en alle ecosysteemdiensten gemeten. Dit kan leiden tot een lagere score voor 'low-impact farming' zoals de biologische landbouw. Zowel het PEF-team van de Europese Commissie als de meeste ecolabels werken aan oplossingen voor deze problemen, maar het is lastig een oplossing te vinden die eenvoudig schaalbaar is voor alle voedingsproducten. Dit is een van de redenen dat een groep milieu-ngo's een brief naar de Europese Commissie heeft gestuurd (zie [28]) waarin ze aangeven dat de PEF-methode [momenteel] niet toereikend is om de [algemene] milieuprestaties van voedingsmiddelen te beoordelen. Andere discussies over de methodiek hebben betrekking op de integratie van verschillen in voedingswaarde van producten uit verschillende productcategorieën.
4. Tot slot kan het lastig zijn om betrouwbare gegevens te verzamelen. PEF schrijft het gebruik van bedrijfsspecifieke gegevens voor de meest relevante processen voor, maar voor minder relevante processen volstaan gemiddelden per productcategorie. Het kan moeilijk zijn om betrouwbare gemiddelden per productcategorie te vinden. Zo heeft het gebrek aan betrouwbare gegevens ertoe geleid dat de Noorse consumentenbond het gebruik van de op LCA gebaseerde Higg Index voor marketingdoeleinden, heeft verboden [29].

4. Nederlands ecolabel-initiatief

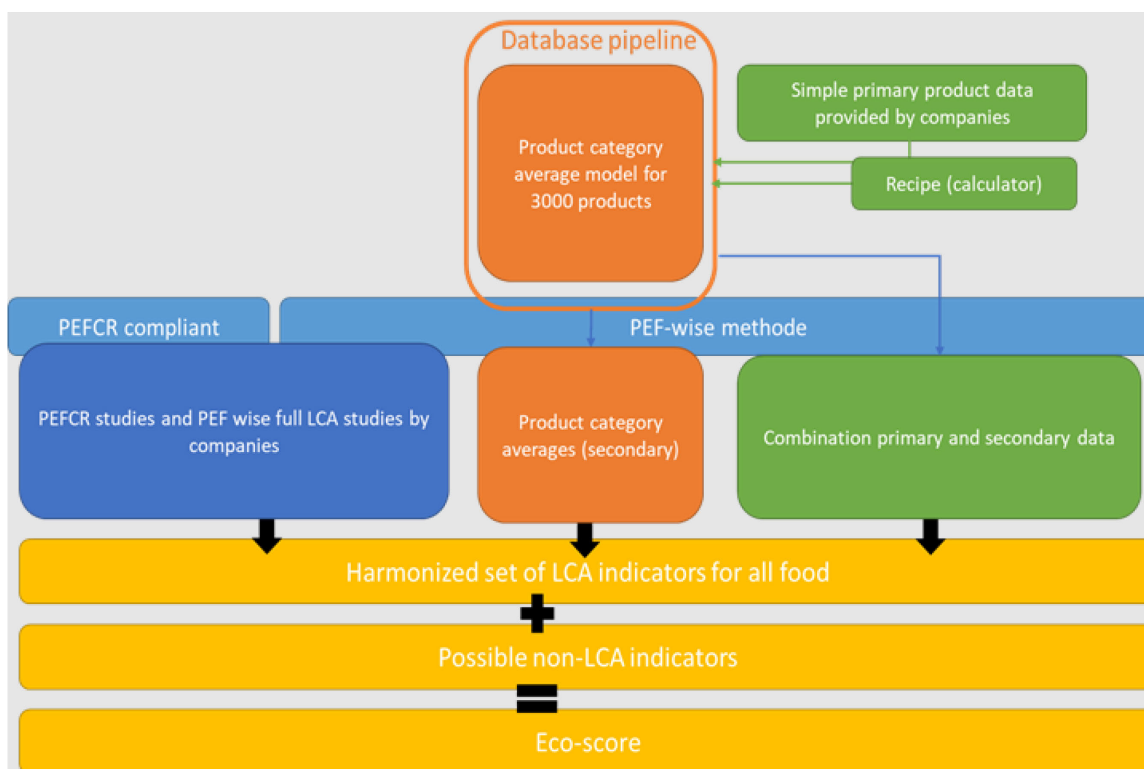
De auteurs van dit artikel zijn in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit begonnen met de ontwikkeling van een ecolabel. De huidige ecolabels zijn ofwel niet geschikt voor gebruik in Nederland (bijvoorbeeld omdat er geen database is met gemiddelden per productcategorie voor Nederlandse producten) ofwel de methodieken kunnen worden verbeterd. Vooralsnog gaat het ministerie het label niet verplicht stellen. Het wordt beschikbaar gesteld aan geïnteresseerde partijen en zal ook gebaseerd zijn op PEF. PEF heeft echter twee beperkingen. Ten eerste is PEF ontwikkeld om producten binnen dezelfde productcategorie te vergelijken en de methodieken verschillen per productcategorie. Ten tweede is de PEF-methodiek ontwikkeld voor een beperkt aantal productcategorieën, maar het is de bedoeling dat de methodiek kan worden gebruikt voor alle voedingsproducten in Nederland (zie Afbeelding 2). Daarom wordt een op PEF gebaseerde geharmoniseerde methodiek ontwikkeld voor alle productcategorieën die bovendien kan worden gebruikt voor productcategorieën waarvoor nog geen PEFCR is opgesteld. Bedrijven kunnen op verschillende manieren rapporteren. Ze kunnen PEFCR-berekeningen gebruiken voor die productcategorieën waarvoor een PEFCR is opgesteld (donkerblauw tekstvak in Afbeelding 2, de lijst met beschikbare PEFCR's kan worden ingezien onder [30]). Daarnaast wordt er een Nederlandse database ontwikkeld met gemiddelden per productcategorie voor 3000 producten (oranje tekstvak in Afbeelding 2). Bedrijven kunnen deze gemiddelde scores corrigeren met productcategorie-specifieke gegevens (groen tekstvak in Afbeelding 2). Er is een optionele receptencalculator beschikbaar om de precieze hoeveelheid van alle ingrediënten van een samengesteld product te berekenen op basis van de ingrediëntenlijst (zonder hoeveelheden) op de verpakking en de totale voedingswaarde van het samengestelde product. Hiervoor worden twee varianten ontwikkeld (met verschillende gegevensvereisten):

- Eenvoudige variant: Deze gebruikt gegevens die eenvoudig beschikbaar zijn op producentniveau en die mogelijk al beschikbaar zijn op retailniveau, zoals keurmerken, land van productie, enz. Dit

maakt het mogelijk voor mkb-bedrijven om direct vanaf het begin mee te doen, zelfs als de beschikbare capaciteit en expertise beperkt is.

- Geavanceerde variant: In deze variant kan meer geavanceerde bedrijfsspecifieke informatie worden geïntegreerd in de modellen met gemiddelden per productcategorie, zoals opbrengsten, de gebruikte energiemix en productiemethoden.

Zoals hierboven beschreven, worden in PEF niet alle milieueffecten meegewogen. Daarom worden er indicatoren toegevoegd (nader te bepalen, maar waarschijnlijk alleen milieuthema's) die nog niet in PEF zijn opgenomen (middelste gele tekstvak in Afbeelding 2). De aanvullende gegevens die bedrijven aanleveren om een specifieke score te berekenen, zoals keurmerken (in groene tekstvak), kunnen ook worden gebruikt voor het berekenen van de scores op deze aanvullende thema's waar PEF niet voldoende rekening mee houdt. In dit geval moeten alle bedrijven dit soort informatie aanleveren, ook de bedrijven die een LCA volgens de PEF-richtlijn hebben uitgevoerd. Als laatste stap wordt een geharmoniseerde methode ontwikkeld om de milieuscore te berekenen op basis van de resultaten van de LCA-indicatoren en de aanvullende indicatoren die buiten de LCA vallen.

Afbeelding 2 Methodiek voor Nederlands ecolabel (eigen presentatie)

Het Nederlandse ecolabel wordt momenteel ontwikkeld in samenwerking met het Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit en verschillende stakeholders die alle belangrijke voedselcategorieën vertegenwoordigen, zowel de voedselverwerkende industrie als de voedingsdetailhandel, de financiële sector, en kennisinstellingen zoals het RIVM en Milieu Centraal. Het label moet consumenten helpen de duurzame keuze te maken. De groep werd oorspronkelijk opgericht om geharmoniseerde berekening van de voetafdruk in de Nederlandse voedingsketens te bevorderen, maar inmiddels heeft de groep zijn blik verruimd.

Om internationale afstemming te stimuleren, is een deskundigengroep ingesteld met onderzoekers en overheidsfunctionarissen uit Noordwest-Europa. Deze groep bespreekt elke paar maanden de ontwikkelingen op nationaal niveau en problemen met methodieken. Daarnaast worden er bilaterale gesprekken gehouden om op de hoogte te blijven van alle relevante publieke en private initiatieven, waaronder ook met de relevante directoraten-generaal van de Europese Commissie (DG-AGRI, DG-ENV en DG-SANTE). Als reactie op een tender binnen het LIFE-programma, hebben we met

---

Frankrijk, Spanje en Duitsland een voorstel ingediend om gezamenlijk een LCA-methodiek te ontwikkelen voor het berekenen van gemiddelden per productcategorie, deze LCA-scores naar een ecolabel voor consumenten te vertalen, en om dit ecolabel in de vier landen te testen. Het Nederlandse team werkt verder intensief samen met Foundation Earth, de organisatie achter Eco Impact [6] die momenteel werkt aan een verbeterde methodiek die veel overlap vertoont met het Nederlandse ecolabel.

5. Andere toepassingen van milieu-impactgegevens

De verwachting is dat de introductie van een ecolabel voor alle voedingsmiddelen een grotere impact zal hebben op duurzame consumptie dan traditionele labels die slechts op een klein percentage van alle voedingsproducten te vinden zijn. Daarnaast biedt het ecolabel kansen voor andere toepassingen die het consumentgedrag kunnen beïnvloeden. Denk aan gamificatie, supermarkten die de totale duurzaamheidsscore op de kassabon zetten of een groen spaarpuntensysteem waarbij consumenten gespaarde punten kunnen inwisselen voor duurzame cadeaus of korting. De totale milieuscore op het ecolabel zou ook kunnen worden vertaald naar een werkelijke prijs (true price) die bestaat uit de normale prijs plus de totale milieukosten van het productieproces (true costing). Deze werkelijke prijs kan helpen het bewustzijn onder consumenten te vergroten, maar kan ook worden gebruikt om de kosten van het beperken van de milieuschade van het product of van de maatregelen die de producent neemt om toekomstige milieuschade te voorkomen, door te berekenen aan de consument. Overheden kunnen de werkelijke prijs bovendien gebruiken als uitgangspunt voor subsidies en belastingen om duurzame productie en consumptie te stimuleren.

We moeten echter niet alle verantwoordelijkheid bij de consument te leggen. Andere groepen stakeholders moeten duurzaamheid ook verder integreren in hun besluitvorming. De gegevens die de milieuscore onderbouwen, kan worden gebruikt in de communicatie tussen de landbouwbedrijven en hun afnemers, tussen bedrijven en de financiële sector, tussen retailers en hun toeleveranciers en tussen bedrijven en de overheid. Op deze manier kunnen al deze verschillende beslissingsnemers duurzaamheid eenvoudiger in hun besluitvorming integreren en de juiste stimulansen bieden. Zo kan de financiële sector kortingen bieden aan producenten van producten met een lage milieuscore. Al deze partijen moeten daarnaast transparant zijn over hoe ze de duurzaamheidsinformatie in hun besluitvorming hebben meegewogen. Retailers kunnen bijvoorbeeld een belangrijke rol spelen in het stimuleren van zowel duurzame productie als duurzame consumptie. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit werkt momenteel aan de implementatie van een motie die is aangenomen door de Tweede Kamer voor het instellen van een rapportagestandaard voor individuele Nederlandse retailers. Als het ecolabel wordt geïmplementeerd, betekent dit dat retailers kunnen rapporteren welke impact al hun maatregelen hebben op de gemiddelde milieuscore van alle voedingsmiddelen die ze produceren en verkopen.

Harmonisatie en transparantie over de duurzaamheid van voeding zijn belangrijke vereisten voor het integreren van verduurzaming in de besluitvorming. Het zal echter waarschijnlijk niet genoeg zijn om de omvangrijke milieuproblemen in de voedselketens op korte termijn op te lossen. Daarom moeten overheden ook minimumvereisten stellen aan productieprocessen om 'free riding' te voorkomen. Daarnaast is het mogelijk ook noodzakelijk dat de overheid samen met partners uit de voedselvoorzieningsketen een gezamenlijke doelstelling stelt om binnen een bepaalde periode de gemiddelde milieuscore te verbeteren. De scores die horen bij het ecolabel kunnen helpen bij het vaststellen van deze doelstellingen. Omdat er rekening wordt gehouden met een groot aantal milieueffecten, is het risico bovendien kleiner dat een verbeterde prestatie op het ene milieuthema ten koste gaat van het andere milieuthema omdat de laatste niet meegenomen wordt.

---

6. Conclusies

De introductie van op LCA gebaseerde ecolabels voor alle voedingsproducten kunnen een *game changer* zijn voor de verduurzaming van voedsel. De introductie wordt gesteund door overheden en grote retailers in heel Europa. Er zijn nog wel een aantal problemen die moeten worden opgelost, maar door de steun van overheden en retailers zullen er voldoende middelen voorhanden zijn om deze problemen aan te pakken. De verwachting is dat ecolabels consumenten helpen om voor duurzamere producten te kiezen. Dit vormt een prikkel voor producenten om voedingsproducten te verduurzamen. Zowel consumenten en producenten als alle andere stakeholders (retailers, partners in de voedselketen, de financiële sector, overheden, landeigenaren) zullen moeten bijdragen om ecolabels tot een *game changer* te maken: Alle andere stakeholders moeten de kwantitatieve impactgegevens ook gebruiken in hun besluitvorming om partners in de voedselketen te stimuleren verder te verduurzamen. Al deze partijen moeten in hun jaarlijkse duurzaamheidsverslagen duidelijk aangeven hoe ze de impactgegevens behorende bij de ecolabels in hun besluitvorming gebruiken. Overheden en alle partners in de toeleveringsketen kunnen de milieu-impactgegevens van voedingsmiddelen gebruiken om samen tijdgebonden kwantitatieve doelstellingen vast te stellen.

7. Referenties

- [1] Van Haaster-de Winter, M.A., Boone, J.A., Verweij-Novikova, I. and Adema, H. (2021). Summary ordering principles and sustainability measurement systems. Factsheet, Wageningen University and Research. Retrieved from: <https://edepot.wur.nl/563398>
- [2] Verweij-Novikova, I., Broekema, R. and Boone, J.A. (2022). Product Environmental Footprint: Overview of EU and national public and private initiatives in agro-food. Wageningen Economic Research. Retrieved from: <https://edepot.wur.nl/577700>.
- [3] Eco-score (2022). Documentation. Retrieved from <https://docs.score-environmental.com/v/en/>
- [4] Planet-score (2022). Planet-score Press Kit July 2022 (in French). Retrieved from: <https://www.planet-score.org/public/uploads/2022/07/DP-Planet-Score-VF-22-07-2022.pdf>
- [5] ENVIROSCORE (2022). ENVIROSCORE. Integral environment labelling system for food and beverages. Retrieved from: <https://www.azti.es/enviroscore/en/>
- [6] Foundation Earth (2022b). Certified Products. Foundation Earth. Retrieved from: <https://www.foundation-earth.org/products/>
- [7] MITE (2022). The "Made Green in Italy" National Scheme. the Italian Ministry of Environment and Energy Security. Retrieved from: <https://www.mite.gov.it/pagina/made-green-italy-national-scheme>
- [8] ADEME (2022). Environmental labelling for food products. Government report to parliament. Retrieved from: <https://expertises.ademe.fr/sites/default/files/assets/documents/environnemental-labelling-food-products-government-report-parliament.pdf>
- [9] CSRD (2022). Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Directive 2013/34/EU, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Regulation (EU) No 537/2014, as regards corporate sustainability reporting. COM/2021/189 final. Retrieved from: <https://www.azti.es/enviroscore/en/>
- [10] EC (2022). COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Directives 2005/29/EC and 2011/83/EU as regards empowering consumers for the green transition through better protection against unfair practices and better information. European Commission. Document 52022SC0085. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022SC0085>
- [11] Keurmerkenwijzer (2022). Wat zijn topkeurmerken? Keurmerkenwijzer (What are the top labels? Label-pointer, *in Dutch*). On-line tool for ranking of labels. Retrieved from <https://keurmerkenwijzer.nl/>.

-
- [12] Logatcheva, K. (2022). Monitor Duurzaam Voedsel 2021: Consumentenbestedingen. Wageningen Economic Research. <https://edepot.wur.nl/575241>
- [13] EC (2021a). COMMISSION RECOMMENDATION of 16.12.2021 on the use of the Environmental Footprint methods to measure and communicate the life cycle environmental performance of products and organisations. C(2021) 9332 final (link).
- [14] Agribalyse (2022). Agribalyse. Documentation in English. Retrieved from: <https://doc.agribalyse.fr/documentation-en/agribalyse-data/documentation>.
- [15] Lidl (2021). Lidl start met pilot 'Eco-Score' (in Ditch). Lidl Netherlands, Press Release. Retrieved from: <https://corporate.lidl.nl/pers/persberichten/2020/lidl-start-met-pilot-eco-score>
- [16] Martinez, D. and Bordelon, Z. (2001). Eco-score: from idea to implementation. Horizons by Carrefour. Retrieved from: <https://horizons.carrefour.com/sustainability/eco-score-from-idea-to-implementation> <https://horizons.carrefour.com/sustainability/eco-score-from-idea-to-implementation>.
- [17] Colruyt Group (2022). The Eco-score makes eco-friendly choices easier. Retrieved from: <https://www.colruytgroup.com/en/conscious-consuming/eco-score>
- [18] OpenFoodFacts (2022). Eco-Score: the environmental impact of food products. Accessed from <https://world.openfoodfacts.org/eco-score-the-environmental-impact-of-food-products>
- [19] Migros Switzerland (2022). Counting stars M-Check: Sustainable shopping made easy (in Swiss). Retrieved from: <https://corporate.migros.ch/fr/durabilite/produits-durables/conseils-astuces/m-check.html>
- [20] Werbewoche (2022). Coop relies on the Eco-Score for private labels. Editorial - November 11, 2022. Coop Switzerland. Retrieved from: <https://www.werbewoche.ch/en/digital/commerce/2022-11-11/coop-setzt-bei-eigenmarken-auf-den-eco-score/>
- [21] Voinea, A. (2021). Coop Sweden introduces sustainability declarations on all products. COOP News. Retrieved from: <https://www.thenews.coop/154089/sector/retail/coop-sweden-introduces-sustainability-declarations-on-all-products/>
- [22] Merchán, A. (2022). Eroski Adds Planet Score Initiative To Private-Label Ranges. European Supermarket Magazine, 01 November, 2022. Retrieved from: <https://www.esmmagazine.com/private-label/eroski-adds-planet-score-initiative-to-private-label-ranges-224865>
- [23] GCI (2020). Legislative proposal on substantiating green claims, Inception Impact Assessment, Ref. Ares(2020)3820384 - 20/07/2020 (https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12511-Environmental-performance-of-products-businesses-substantiating-claims_en).
- [24] SFSF (2022). Sustainable EU food system – new initiative. Have your say portal. Retrieved from (https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13174-Sustainable-EU-food-system-new-initiative/feedback_en?p_id=26525304).
- [25] FSFS (2022). Legislative framework for a Union sustainable food system. Presentation at the Expert group on General Food Law and sustainability of food systems, May 20, 2022. Retrieved from: https://ec.europa.eu/food/document/download/0b9e2123-3447-4f5f-8745-80a3e540380e_en?filename=qfl_expq_20220520_pres_fsfs.pdf
- [26] Potter, C., Pechey, R., Clark, M., Frie, K., Bateman, P.A., Cook, B., Stewart, C., Piernas, C., Lynch, J., Rayner, M., Poore, J. and Jebb, S.A. Effects of environmental impact labels on the sustainability of food purchases: Two randomised controlled trials in an experimental online supermarket. PLoS One. 2022 Nov 3;17(11):e0272800. doi: 10.1371/journal.pone.0272800. PMID: 36327277; PMCID: PMC9632881.
- [27] EFTAB (2022). Environmental Footprint Technical Advisory Board. Expert Group (E03710). Retrieved from https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=en&do=groupDetail.groupDetail&groupID=3710&news=1&mod_groups=1&month=03&year=2021.
- [28] EEB (2022). Joint open letter on concerns over PEF methodology for agri-food products. Retrieved from: <https://eeb.org/wp-content/uploads/2022/03/Joint-letter-on-concerns-over-PEF-methodology-for-agri-food-products.-MAR-2022.pdf>
-

-
- [29] Mathews, B. (2022). Norway warns H&M over Higg labels after test case settled. Apparel Insider. Retrieved from: <https://apparelinsider.com/norway-warns-hm-higg-labels/>
- [30] DG-ENV (2019). Results and deliverables of the Environmental Footprint pilot phase. Final Product Environmental Footprint Category Rules and Organisation Environmental Footprint Sector Rules. Retrieved from: https://ec.europa.eu/environment/eusdd/smqp/PEFCR_OEFSR_en.htm

---

Meer informatie

Koen Boone
T +31 (0)70 33 58 235
E koen.boone@wur.nl
www.wur.nl/economic-research

2023-005